

Kettőscsillagok

Kettőscsillag-észlelések 1984 - 1987. április

Általában minden tevékenység során szokás időnként visszatekinteni, összegezni az elért eredményeket és felmérni a hiányosságokat is. A kettőscsillag-rovat esetében erre most kerül először sor azon nevezetes alkalomból, hogy beérkezett az 1000. megfigyelés - amint azt a múlt havi számban olvashattuk.

A lap oldalain rendszeresen és szeparáltan 1984. októbere óta jelentkezik kettősrovat, minden páros hónapban. Önkritikusan meg kell állapítanunk, hogy a Meteor - az Albireóhoz hasonlóan - nem halmozta el a kettősészlelőket különféle információkkal sem a rovatban, sem különkiadványok útján. Ennek oka az, hogy sajnos a rovatvezető sem rendelkezik ezekkel, és ami még szomorúbb: egyenlőre a helyzet megváltoztatására sincs kilátás.

A második rovatban (Meteor 1984/12) beharangozott észlelőlap nem készült el, remélhető, hogy az nem gátolta a munkát, bár kétségkívül előrelépést jelentett volna. A rendelkezésre álló Meteor Atlasz jóvoltából a térképgond többé-kevésbé megoldottnak tekinthető. Katalógussal sajnos nem tudjuk segíteni az erre igényt tartókat.

A mély-ég-, üstökös-, bolygó-, stb. észlelési útmutatóhoz hasonló füzet nem áll a kettősészlelők rendelkezésére. Ezen a területen pozitív kilátásokról tehetünk említést: előrehaladott stádiumban van az amatőr megfigyelőknek szánt kézikönyv, amely - természetesen minden témakörre kiterjedően - az észleléssel megismerkedni kívánók és kezdők számára bírhat nagy jelentőséggel. A kettősmegfigyelésről szóló részt Berente Béla írta, amiért ezúton is köszönetet mond a rovatvezető.

Mélyebb elemzés tárgya lehetne az eddig leírtak összefüggése az észlelőgárda összetételével. Az eddigi tizenhat kettősrovat több mint felénél mindössze három észlelő neve szerepelt (igaz, ezek minden alkalommal!): Berente Béla, Papp Sándor és Vaskúti György, akik korábban is állandó jelleggel foglalkoztak a csillagászat eme területével. A többi 19 beküldő részben kezdőként jelentkezett. Ez utóbbiak megmaradása a kettős témakörben még ezután fog eldőlni. A rovatvezetőt megkereste néhány érdeklődő amatőr, akik a fentebb leírtak szerint "csak" szóbeli segítséget kaphattak - ezt viszont a jövőben is ígérhetjük mindenki számára!

A levelek tanúsága szerint 28 fő végzett kettősészleléseket a Meteor számára, míg beküldésre 22 amatőr vette a fáradságot. Az eddig eltelt idő alatt összesen 1042 észlelés érkezett be, melyből a feldolgozás során 3 bizonyult használhatatlannak (ezek az eredeti listákban is szerepelnek, de az összesítésben már nem). Előfordult néhány közös beküldés különféle kombinációkban; ezek a tényleges beküldő nevén kívül a szekundáns neve mellett zárójelben szerepelnek.

Az alábbiakban a megfigyelők neve és lakhelye mellett a végzett észlelések/beküldések száma következik.

Aszódi Zoltán (Debrecen)	(7)	Kocsis Antal (Balatonkenese)	19/1
Ágai Szabolcs (Budapest)	37/4	Kovács Zsolt (Vecsés)	3/1
Bagó Balázs (Kalocsa)	15/4	Mizser Attila (Budapest)	10/3
Berente Béla (Kocsér)	185/16	Papp Sándor (Kecskemét)	260/16
Bíró Tibor (Jászapáti)	8/1	Rideg László (Vaskút)	6/2
Bolvári Gábor (Dusnok)	(6)	Sápi Csaba (Lajosmizse)	6/1
Cabai Anica (Újvidék, YU)	(5)	Sipos László (Dusnok)	30/4
Dankó Csaba (Debrecen)	34/3	Sipos Mihály (Baja)	19/5
Dankó István (Nyíregyháza)	9(5)/2	Tóth Géza (Budapest)	(8)
Erdélyi József (Nagykőrös)	16/5	Túróczy Gábor (Monor)	6/2
Erdélyiné Bekő Ildikó	(7)	Ujvárosy Antal (Aggtelek)	42(7)/7
Erdélyiné Szendi Terézia	2/1	Vaskúti György (Vaskút)	302/16
Fidrich Róbert (Bakonycsérnye)	4/1	Zana Ernő (Nagykőrös)	(7)
Iskum József (Budapest)	10/1	Zarco Ruzic (Újvidék, YU)	5/1

Összesen: 1039 megfigyelés, 97 beküldés. A rovatban közölt észleléseket számbavéve megállapítható, hogy 152 objektumról (az éta CrB-ről és a mű Cyg-ről két-két alkalommal) végzett 329 megfigyelés került publikálásra, azaz a beérkezettek közel 1/3-a. A közlésre történő kiválasztás főbb szempontjai voltak:

- a Meteor kettősészlelő "profilja"
- egy párról végzett észlelések száma
- a megfigyelés érdekessége

(Azért lehetőleg igyekeztünk minden beküldőtől legalább egy-egy észlelést közölni. Ez magyarázza néhány "kommersz" kettős nem különösebben érdekes látványának leírását.)

Az induláskor meghirdetett profilkak megfelelően előnyt élveztek az "ismeretlen" párokról végzett megfigyelések. Ezt a témakört egyesek megkérdőjelezték, ám az észlelőgárda sajátos összetétele és egyebek folytán létjogosultsága vagy elvetése nem derült ki egyértelműen. Szükséges viszont leszögezni, hogy ezekben az esetekben nem új felfedezésről van szó - noha természetesen ez sem kizárt. Kevésbé félrevezető általunk nem ismert nevű pároknak nevezni ezeket. (Kettős csillag-felfedezésről beszélni egyébként sem egyértelmű - gondoljunk az optikai párokra -, inkább katalógizálásnak nevezhetnénk, ami viszont a "profil" privilégiuma.) A rendelkezésre álló katalógusadatok gyarapodásával párhuzamosan csökken ezen amatőr észlelések száma, így - Berente Béla Sky 2000.0 katalógusa jóvoltából - a kilenc koordináta szerint publikált párból időközben a következők váltak ismertté:

19050-2655 Sgr = S 711 (1986/12)
23056+3111 Peg = Bu 78 (1985/2)

A törzsgárda főműszerei: 24,4 cm (Papp) illetve 20 cm (Vaskúti) apertúrájú tükrös távcső, míg Berente 12,5 cm-ről indulva egyre nagyobb műszereket épített - jelenleg 25,4 cm-es Cassegrain-nél tart. Ezek a teleszkópok megfelelő körülmények mellett az 1"-nél kisebb szögtávolságú párok észlelésére is alkalmasak. Kár, hogy kisebb méretű tükrös illetve lencsés távcsövekkel folyamatosan és megfelelő számban végzett kettős anyag nem áll rendelkezésre. Ezért most szeretnénk az érdeklődőket ezirányú megfigyelésekre kérni és biztatni. Kívánunk ehhez jó egészséget és jó eget!

VASKÚTI GYÖRGY

Tájékoztató

Helyszűke miatt sajnos csak vázlatosan van módunk az alig három hónapja megalakult Magyar AmatőrCsillagászati Társaság eddigi munkáját ismertetni. A jelenleg 56 főt számláló egyesület egyik fő célja egy komoly műszerekkel és kiegészítő berendezésekkel felszerelt észlelőbázis létrehozása. A terv megvalósításához szükséges anyagiakat természetesen nem fedezik a tagsági díjak és egyéni hozzájárulások, így pályázatok útján ill. jogi személy tagok toborzásával kívánjuk azokat előteremteni. (Eddig két pályázatunkat fogadták el, és három jogi személy támogatónk van.)

A Társaság részt vesz a bicskei Nagy Károly-féle csillagvizsgáló felújításában, s a területen oktató- és észlelőközpontot hoz létre, melynek üzemeltetését és fenntartását a MACSIT, a Bicske Városi Tanács és a Poligon Szövetkezet az előzetes szerződés alapján közösen fogja ellátni. Emellett legkésőbb a jövő év második feléig sor kerül egy telek ill. tanya megvételére is - elképzelhető, hogy a Börzsönyben -, amit a Társaság a későbbiekben "kulcsosház" formájában bocsát az észlelők rendelkezésére.

Ez év július 3-5. között rendezte a MACSIT első találkozóját Szolnokon, a Tiszamenti Vegyiművek Művelődési Központjában és csillagvizsgálójában. A fő téma a Naprendszer égitestjeinek kutatása és megfigyelése volt; meghívott szakcsillagász előadók és amatőrök számoltak be kutatási területeikről, s esténként észlelésre is lehetőség nyílt. Itt alakult meg a MACSIT meteorfotós szakcsoportja Berkó Ernő vezetésével, az üstökösfigyelő szakcsoport Zalezsák Tamás vezetésével, és a számítástechnikai és műszerépítő szakcsoport Steiner András vezetésével. Szeretnénk elkezdni egy fotoelektromos fotométer tervezését, s egy országos meteorfotós hálózat kialakítását - ezekbe a programokba is minél több érdeklődőt kívánunk bevonni. A találkozón lehetett megtekinteni az időközben megérkezett 110/805-ös gyári Newton-reflektorokat, melyeket ez év második felétől kezdődően kölcsönözni is lehet (részletes tájékoztatás írásbeli megkeresésre), s melyekből elképzelhető, hogy jövőre egy nagyobb tételt is sikerül behoznunk.

(folytatás az 58. oldalon)

Mély-ég objektumok

április - május

Baráth Attila (Ajka)	1
Berente Béla (Kocsér)	3
Dóczi Ottó (Budapest)	3 (fotó)
Fodor Ferenc (Békéscsaba)	3
Glász Gábor (Környe)	4
Kereszty Zsolt (Miskolc)	2
Mizser Attila (Budapest)	1
Molnár Zoltán (Torda, R)	3
Papp Sándor (Kecskemét)	7
Rideg László (Vaskút)	1
Sápi Csaba (Lajosmizse)	1
Szauer Ágoston (Pápa)	4+4 fotó

Összesen: 12 észlelő 30 megfigyelése és 7 fotó érkezett be feldolgozásra.

Ez a két tavaszi hónap sem bővelkedett derült éjszakákban, ennek ellenére szép számú észlelést küldtek be az amatőrcsillagászok. Az észlelési anyag eléggé szórványos, kevés átfedés van az egyes megfigyelők között, ami a feldolgozást megnehezíti. A nyári égbolt rengeteg izgalmas észlelésre váró mély-ég objektumot tartalmaz, ezek közül választottunk néhányat az ajánlat-listára.

M5 (NGC 5904) GH Ser

Berente Béla	25,4 Cass.
Glász Gábor	15x50 B
Papp Sándor	15,2 T, 10,6 L
Sápi Csaba	6,0 L

15x50 B: Fényes, könnyen észrevehető halmaz. Kerek, valamivel kisebb, mint az M 13. Központi sűrűsödés csak hosszabb idő után látszik, akkor is csak halványan.

6,0 L, 60x: Fényes gömbhalmaz, a sűrű mag jól látható a ködszerű folt közepén, felbontás nélkül.

10,6 L, 156x: Nagyméretű, majdnem 10'-es, fényes gömbhalmaz. Figyelmesebben nézve a peremeken részleges felbontás nyomai, talán 20 csillaga látszik.

10x50 B

LM: 4,6

